

Nr 6.

Ankom till Riksdagens kansli den 14 februari 1911 kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i lagen om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 1, har herr *J. Byström* hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i lag om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär myndighet i utlandet den 8 juli 1904, att § 1 erhåller följande lydelse:

»Konungen äger uppdraga åt svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i främmande stat eller åt annan svensk man därstädes, som Konungen kan finna lämplig, att i den ordning, som i denna lag stadgas, i äktenskap förena svenska undersåtar eller svensk undersåte med undersåte i främmande stat.»

Till stöd härför har motionären anført följande:

»Med hänsyn till förändringar i äktenskapslagstiftningen såväl som i fråga om reformer på en del andra lagstiftningsområden har det i vårt land gått ganska sakta att komma till den rätt och de rättelser, som allt mer och mer blifvit af behovet påkallade. I fråga om vigsel var vid midten af förra århundradet statskyrkoprästen nära nog den ende, som kunde lagligen förena ett par till äkta makar, och knappast några andra än sådana, som voro döpta och konfirmerade och som i statskyrkan hade gått till nattvarden, kunde få vigsel. Bland dem, som tidigt väckte

Bihang till Riksd. prot. 1911. 7 Saml. 1 Afd. 6 Häft. (Nr 6).

opposition mot dylika förhållanden, voro de frikyrkliga och då icke minst baptisterna, som äfven hade frågan före gång efter annan på sina konferenser. Ej få äktenskap ingingos den tiden, hvilka senare kallats »samtvetsäktenskap». Så kom ändtligen dissenterlagen, som medgaf dem, som utträdde ur statskyrkan, rätt att ingå borgerligt äktenskap. Senare, eller år 1880, skred lagstiftningen framåt, så att äfven sådana, som ej blifvit döpta eller inom svenska kyrkan begått Herrens nattvard, men icke tillhörde främmande trossamfund, kunde få vigas inför borgerlig myndighet. Genom lagen af den 6 november 1908 blef det frihet för alla medborgare att vid giftermål välja borgerlig vigsel, om de vilja, och för det öfvervägande antalet medborgare att taga kyrklig vigsel, om de föredraga denna. Naturligtvis borde här ha varit full frihet för kontrahenterna att få välja hvilken vigselform de velat.

Likaså lades befogenheten att förrätta vigsel i flere händer, än som förut varit fallet. Visserligen fyllde ej denna lag alla berättigade önskemål, men den medgifver nu stora fördelar jämförd med gamla förordningar.

För svenskar i utlandet, hvilka önska ingå äktenskap, finnes särskild lag af den 8 juli 1904. Men denna lag bör något ändras eller förbättras, och det är särskildt om önskemålet härutinnan, som jag framför denna motion.

I första paragrafen i »Lag om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet den 8 juli 1904» heter det:

»Konungen äger uppdraga åt svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i främmande stat att i den ordning, som i denna lag stadgas, i äktenskap förena svenska undersåtar eller svensk undersåte med undersåte i främmande stat.»

Det har emellertid syntts önskvärdt, att den rätt, som Konungen i detta fall har, utvidgades något, så att han kunde, där det kan pröfvas lämpligt, bemyndiga äfven annan person än diplomatisk eller konsulär ämbetsman att avsluta äktenskap. Det är nämligen på en del platser i utlandet, där svenskar vistas, ganska svårt för dem, som det önska, att få laglig vigsel. I synnerhet har detta inträffat bland missionärer på hedniska missionsfält. Som exempel härpå må anföras följande:

Bland baskirerna i Sibirien verkade under flera år en af Svenska missionsförbundets missionärer vid namn Sarwe. I bergverken på ostsidan af Ural arbetade samtidigt en svensk man. Där funnos äfven andra svenskar, bland dem en kvinna, med hvilken den nämnde mannen ville ingå äktenskap. Bägge voro fromma människor. Att resa till Sverige

för att träffa svensk präst var omöjligt för dem. På den tiden hade icke heller svenske konsulter vigselrätt, de ha det icke heller nu utan särskildt uppdrag af Konungen. Men om svenska konsuln t. ex. i Moskwa hade haft ett sådant uppdrag, så hade det varit omöjligt för dem att komma dit. Alltså ordnades saken på det sätt, att missionären vigde dem. Sedan under årens lopp fingo de flera barn. Detta fullkomligt sedliga äktenskap gällde emellertid inför svensk lag såsom konkubinät och barnen voro »oäkta» barn. Hade äktenskapet kunnat avslutas i den form, som den ryska lagen föreskrifver, så vore det äfven i Sverige giltigt (enligt lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, den 8 juli 1904, kap. 1 § 6). Men nu kunde detta icke ske, emedan kontrahenterna icke voro af den grekisk-katolska religionsbekännelsen. De fingo en obehaglig känning af detta, när de slutligen flyttade hem till Sverige. Ty här måste de låta viga sig af präst, såsom om de icke förut varit äkta makar, utan lefvat i brottsligt förhållande till hvarandra.

I Kaschgar i Ost-Turkestan ville år 1909 en vid engelska konsulatet anställd tjänsteman ingå äktenskap med en svensk kvinna. Men att komma till svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman, berättigad att förrätta vigsel, var ej då möjligt. De bådo en af Svenska missionsförbundets där boende missionärer viga dem. Han skref till Svenska missionsförbundets styrelse. Styrelsens ordförande vände sig till ärkebiskopen, hvilken svarade, att enligt svensk lag giltigt äktenskap icke kunde af dem ingås, med mindre de komme öfver till Europa och iakttoge laga former. Detta åter var för honom omöjligt, emedan han icke kunde få därtill nödig ledighet från sin tjänst förrän efter två år.

I Kina hafva äfven en del missionärer, i synnerhet de som bo långt in i landet, stora svårigheter när de skola ingå äktenskap. De måste resa ända till Shanghai för att blifva lagligen vigda af därvarande svenske generalkonsul, och en sådan resa kan stundom taga månaders tid samt är mycket kostsam. Ett par af svenska baptisternas missionärer i Shantung ha måst göra på detta sätt. I Hankow finnes visserligen i regeln en svensk vice konsul, och att vända sig till honom kunde förkorta resan med högst 8 dagar. Men vanligen är denne vice konsul en utländsk köpman, som ej förstår svenska.

Svenska missionen i Kina har sökt lösa frågan så, att en af deras missionärer, J. T. Sandberg i Yuincheng, under ett besök i hemlandet för att hvila, låtit sig af ärkebiskopen prästvigas, sedan vederbörliga underhandlingar med en del myndigheter ägt rum. Han anses sålunda

stå i svenska kyrkans tjänst och lämnar årlig rapport till, om jag är rätt underrättad, ärkebiskopen. Men han kan förstås viga allenast sådana, som äro konfirmerade. De, som icke äro konfirmerade, kan han däremot icke viga. Men äfven i »Svenska missionen i Kina» finnas frikyrkligt sinnade, och för somliga bland dem kunna mycket stora svårigheter uppstå, då det är fråga om att ingå äktenskap.

Denna fråga var före vid senaste kyrkomöte och därvid anförde lektor P. Waldenström följande belysande drag: »I höst (1910) skall Svenska missionsförbundet skicka ut till Kina en flicka, som är trolofvad med en af våra missionärer. Hon får icke gifta sig, förrän hon varit i Kina ett år, så att man får se, om hon tål klimatet. Då bo de kanske långt uppe i Kina. Jag kan icke för ögonblicket säga precis, hvar de nu äro stationerade, men jag tror, att det är i Ichang. Denna stad ligger uppe i landet på ett afstånd af omkring 1,000 engelska mil från Schanghai vid Yangtsekiangfloden. Det är således flera dagars resa därifrån ned till Shanghai. Kanske får Sverige nästa år en generalkonsul i Shanghai med rätt att viga. Då få kontrahenterna resa dit, trots att resan kostar flera hundra kronor. Annars kunna de icke bli vigda, ty det finnes icke någon möjlighet att åstadkomma någon vigsel. Och hvad blir då följderna? Jag kommer helt enkelt att råda dem att låta en missionär förrätta vigsel och sedan i Herrens namn flytta tillsammans som man och hustru. Om svenska staten icke godkänner det, så är det ett sant, sedligt och kristligt äktenskap ändå. Men säg: är det rimligt, att de, när de en gång komma hem till Sverige, skola där gälla såsom de där hafva lefvat i konkubinat, och att deras barn skola inför svensk lag vara oäkta barn? Herrarna må icke tro, att det är någon småsak för missionärer att resa hem till Sverige för att få vigsel. Jag har själf gjort en resa till Kina fram och tillbaka, och ångbåtsbiljetten kostade då för första klass 1,930 tyska mark från Genua till Hankow tur och retur. Missionärer resa andra klass, det är sant. Men äfven det är mycket dyrt.»

Men nu är frågan den: Huru skall man få dessa förhållanden ändrade till ett bättre? Detta synes mig kunna ske genom att orden: »eller åt annan svensk man därstädes, som Konungen kan finna lämplig» inskjutas uti den ifrågavarande lagens första paragraf. Hvarför skulle icke en annan svensk man än en »diplomatisk eller konsulär ämbetsman», t. ex. en missionär, kunna beklädas med myndighet att förrätta vigsel? I synnerhet sedan man här hemma genom lagen af den 6 november 1908 så betydligt utvidgat området för dem, som kunna viga sådana, som vilja

gifta sig, bör man ock kunna göra en vidgning i fråga om vigselförrättare för svenskar i utlandet.

Då frågan, som nämnts, i fjol var före i kyrkomötet, blef den där afslagen eller icke till afgörande upptagen. Det syntes mig vara två skäl, som ledde mötet till detta beslut. Det ena var, att man ej ansåg, att kyrkomötet hade befogenhet att till behandling upptaga ett ärende sådant som detta. För denna mening gjorde biskop Tottie sig till särskild tolk. Det andra var väl den konservatism, som utmärker en så stor del af de ledande prästmännen. Det är emellertid förunderligt, att man ej skall vilja verka för, att t. ex. en missionär, en därtill kompetent missionär, ty här är ju ej fråga om »annan svensk man» än sådan, som af vederbörande pröfvas lämplig, skall kunna i denna fråga få samma rätt som en konsul, som kanske är en utländsk man, med alldeles annan religions-åskådning än den protestanter hafva, om han nämligen har någon religion alls. Man borde, synes mig, hafva uttalat sympati för saken, äfven om man formellt ansett sig ej kunna besluta i frågan.

I Afrika förekommer på flera ställen en rätt liflig svensk missionsverksamhet. I Kongo har t. ex. Svenska missionsförbundet många missionärer. En af de missionärer, som är bosatt i Londe Matadi, har af belgiska regeringen erhållit fullmakt att förrätta vigsel. Sommaren 1909 förrättade han på en gång tre vigslar af svenska missionärer. Dessa vigslar gälla införa den belgiska regeringen och måste därför enligt lagen om internationella rättsförhållanden gälla äfven i Sverige. När dessa tre brudpar komma hem, äro de sålunda lagligen vigda äfven enligt svensk lag. Det är den belgiska katolska regeringen, som gjort detta medgifvande åt en utländsk protestantisk missionär. Sveriges regering borde ock kunna gifva åt någon annan än en konsulär ämbetsman samma rättighet. Hvarför skulle den icke kunna eller berättigas att kunna, där så befinnes lämpligt, gifva en missionär eller annan lämplig person fullmakt att avsluta äktenskap?

Många af missionärerna äro synnerligen väl utbildade män. De skulle godt kunna beklädas med den myndighet, som här är i fråga. Hvad Kina angår, skulle t. ex. J. E. Lindberg eller J. A. Rinell, hvilka tillhöra Svenska baptistmissionen i Shantung eller någon af Johan Sköld i Wachang, B. E. Rydén i Shasi eller K. A. Ternström i Schang, hvilka tillhöra Svenska missionsförbundets mission, kunna med vederbörlig tillåtelse förrätta vigsel. Men det behöfver, såsom sagts, ej nödvändigtvis vara en missionär. Kungl. Maj:t kan ju utnämna hvem som helst, blott han är kvalificerad och lämplig för uppdraget.»

Utskottets
yttrande.

Enligt lag den 8 juli 1904 om internationella rättsförhållanden rörande äktenskap m. m. är ett mellan svenska undersåtar utrikes ingånget äktenskap, oberoende af hvar detsamma ingåtts, att här i riket anse såsom i behörig form afslutadt, om det slutits i enlighet med lagen å den ort, där giftermålet ägt rum, om det blifvit ingånget inför diplomatisk eller konsulär ämbetsman i främmande stats tjänst i enlighet med den statens lag, under förutsättning att den stat, inom hvars område giftermålet ägt rum, icke förvägrat ämbetsmannen rätt att förrätta giftermål, om det ingåtts inför svensk diplomat eller konsul, som, enligt lagen om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet, erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att förrätta giftermål, eller om giftermålet förrättats af präst inom svenska kyrkan i enlighet med svensk lags föreskrifter.

Enligt den af Sverige biträdde, endast för äktenskap, ingångna inom de fördragsslutande staternas områden i Europa gällande konvention af den 12 juni 1902, som föranledt tillkomsten af berörda lag, blifva äktenskap, som ofvan nämnts, med undantag af de sist afsedda, erkända af samtliga de stater, som biträdt konventionen, — om de ingåtts inför diplomatisk eller konsulär myndighet, dock endast under förutsättning, att staten, där giftermålet förrättats, icke vägrat tillstånd till dess förrättande.

I fråga om de utom Sverige, men inom Europa bosatta svenskar torde den sålunda gällande lagstiftningen kunna anses i regel tillräcklig för tillgodoseende af det af motionären åsyftade behovet af tillgång till vigsel med fulla rättsverkningar enligt svensk lag. Så torde väl i allmänhet äfven vara förhållandet beträffande svenskar i Nordamerikas förenta stater, i Australien m. fl. med dem jämförliga utomeuropeiska stater. I de mindre civiliserade eller endast föga koloniserade länder åter, där den egna statens former för äktenskaps ingående ej alls äro tillgängliga för främmande undersåtar eller i allt fall ej kunna af dem godtagas, samt där äfven svensk och utländsk diplomatisk eller konsulär ämbetsmyndighet med uppdrag att förrätta giftermål saknas eller endast på aflägsset håll finnes att tillgå, lär däremot förefintligheten af ett behof i det af motionären åsyftade afseendet icke kunna underkännas. Är så förhållandet, synes det äfven riktigt och billigt att, om det utan åsidosättande af andra intressen kan ske, lagstiftningen anpassas därefter, så att ifrågavarande långt utom sitt fädernesland varande svenska undersåtar icke undanhållas en förmån, som för dem kan vara af erkännansvärd betydelse. Måhända skulle, om för nående af detta syfte den af motionären förordade utvägen anlätades, nämligen att Konungen bemyndigades att vid behof uppdraga åt hvilken

lämplig befunnen, i orten vistande svensk undersåte som helst att förrätta giftermål, ett sålunda ingånget äktenskap ej formellt erkännas såsom sådant af den stat, där äktenskapet ingåtts, eller af annan främmande stat. Detta torde dock, såsom af motionärens framställning torde framgå, ur deras synpunkt, hvilkas intressen här närmast åsyftas, vara af underordnad betydelse, då ju under omständigheter, hvarom här kan vara fråga, äktenskapets giltighet enligt hemlandets lag i främsta rummet lär komma i betraktande.

Såsom framgår af berörda lag om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet, åligger det ämbetsmannen att, på sätt där närmare stadgas, pröfva frågan, om laga hinder ej möter mot ingående af ett ifrågasatt äktenskap. Då tydligen ett godtagande af motionärens förslag skulle förutsätta jämväl häraf påkallade ändringar eller tillägg till nämnda lag, särskildt för så vidt angår dess 3 §, samt alltså motionärens syfte icke vinnes ensamt genom den af honom föreslagna lagändringen, finner sig utskottet förhindradt tillstyrka sagda förslag.

En undersökning synes därför erforderlig angående den utväg, som i nämnda afseende kan böra anlitas för nående af det ifrågasatta ändamålet. Därvid torde böra komma under öfvervägande, huruvida ej därför kan vara till fyllest, att, medan nyss omförmälda pröfning förbehålles vederbörande beskickning eller konsulat, uppdrag vid förefallande behof lämnas åt lämplig person i eller i närheten af kontrahenternas vistelseort att förrätta giftermålet. Därvid lär äfven tillses, att denne med afseende å uppdraget blir underkastad vanligt ämbetsansvar enligt reglerna i 25 kap. 22 § strafflagen.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta undersöka, i hvad mån uppdrag, som afses i 1 § af lagen om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsman i utlandet, bör kunna lämnas äfven åt annan svensk man, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kan föranledas.

Stockholm den 14 februari 1911.

På lagutskottets vägnar:
ERNST HÅKANSON.

Reservation:

Herrar *Håkanson, Lorentz Petersson, Gezelius* och *Trana* hafva an-
fört följande:

»Att det i ifrågavarande motion framställda förslag saknar betydelse för utrikes, inom Europa bosatta svenskar torde vara tydligt och synes erkännas äfven af utskottet. Lika litet är förslaget ämnadt att gagna svenska undersåtar i kultiverade utomeuropeiska stater.

Däremot afser detsamma, såsom af motionen framgår, hufvudsakligen svenskar i vissa asiatiska och afrikanska besittningar, såsom det synes förnämligast i Kina.

Enligt uppgift från svenska missionen i Kina utgör sammanlagda antalet där vistande svenska missionärer för närvarande omkring 120, hvartill komma ett mindre antal svensk-amerikaner. Härutöfver torde, enligt tillgängliga upplysningar, i Kina vistas högst ett 40-tal svenskar, hufvudsakligen i Schanghai. Upplust är vidare, att i sistnämnda stad svensk sjömanspräst finnes med befogenhet att förrätta vigsel mellan medlemmar i svenska kyrkan, äfvensom att bland svenska missionen i Kina finnes prästvigd missionär med liknande befogenhet. I öfriga kända aflägsna svenska missionsorter äro, såvidt af lämnade upplysningar kunnat inhämtas, förhållandena i förevarande afseende icke sämre än i Kina. I Japan t. ex. lär knappast finnas någon svensk missionär.

Beträffande af motionären åsyftade svenskar, som äro medlemmar af svenska kyrkan, är det af motionären afsedda behovet alltså redan tillgodosedt eller kan, om så ej är förhållandet, i allt fall enligt gällande lag fullt tillgodoses. För öfriga fall kan, likaledes redan enligt gällande lag, i mån af tillgång anlitas svensk eller, om så anses lämpligare, utländsk diplomat eller konsul.

Då emellertid enligt meddelande från kungl. utrikesdepartementet uppdrag enligt 1 § af lagen om äktenskaps afslutande inför svensk diplomatisk eller konsulär ämbetsmyndighet under den öfver fem år långa tid, lagen gällt, ännu icke lämnats åt sådan myndighet vare sig inom eller utom Europa, synes med begärda lagstiftningsåtgärder för de åsyftade fallen böra anstå, till dess berörda lag kommit till tillämpning samt det visat sig, att densamma, mot hvad som kan förmodas, ej kommer att förslå för fyllande af det behof, som nu för samma fall göres gällande.

På grund häraf hemställa vi,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.»

Herrar *Pettersson* i Södertälje och *Lindhagen* hafva begärt få antecknad att de icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
